

Fényvers

Mrs. Avis Lardner volt az utolsó, akiről feltételezték volna, hogy gyilkol. A nagy úrutazó vértanú özvegye híres emberbarát, műgyűjtő, kiváló háziasszony és - ebben mindenki egyetértett - lángeszű művész volt. Ezen túlmenően a legkedvesebb, legfinomabb hölgy, akit el lehetett képzelni.

Mint mindnyájan tudjuk, a férje, William J. Lardner egy napkitörés sugárzásának hatása következtében halt meg, miután szándékosan az űrben maradt azért, hogy egy utasszállító űrhajó biztonságban elérhesse az 5. Űrállomást.

Mrs. Lardner ezért kapott bőkezűen mért nyugdíjat, amelyet okosan és jól fektetett be. Középkorúsága vége táján már nagyon gazdag volt.

A háza olyan volt, mint egy vitrin, sőt valóságos múzeum, amelyben különlegesen szép drágakövekkel ellátott kis, de válogatott gyűjteményét őrizte. Tizenkét különböző kultúra csaknem minden elképzelhető műtárgya közül gyűjtött össze olyan ereklyéket, amelyeket drágakövekkel lehetett feldíszíteni az adott kultúra arisztokráciájának szolgálatára. Övé volt az Amerikában készített első ékköves karórák egyike, egy drágaköves tör Kambodzsából, egy ékköves szemüveg Olaszországból és így tovább a végtelenségig.

Valamennyi darabot meg lehetett tekinteni. A műtárgyak nem voltak biztosítva, és különleges biztonsági előírások sem léteztek. Semmiféle bevett gyakorlatra nem volt szükség, mert Mrs. Lardnernek jelentős létszámú robotszolgája volt. Mindegyikükre számítani lehetett, hogy valamennyi tárgyat rendíthetetlen figyelemmel, kifogástalan becsületességgel és felülmúlhatatlan hatékonysággal fogja őrizni.

Mindenki tudott ezeknek a robotoknak a létezéséről, és idáig nem tettek kísérletet lopásra.

Aztán persze itt volt még a fényszobrászata. Gyakori és hókezü fogadásainak egyetlen vendége sem tudta elképzelni, hogyan fedezte fel Mrs. Lardner a maga lángeszű voltát ebben a művészetben. Ha azonban kitérte házáat vendégei előtt, minden alkalommal a fény új szimfóniája ragyogott szerte a szobákban. Lágy színű, háromdimenziós, gömbölyű idomok és testek, egyesek szintisztán, mások kristályosan csillogó jelenséggé ötvözve töltötték el ámulattal a vendégeket. Az alkotások valahogyan mindig úgy helyezkedtek el, hogy gyengéd szépségűvé varázsolták Mrs. Lardner kékesfehér haját és lágy, ráncatlan arcát.

Elsősorban ezekért a fényszobrokért jöttek el a vendégek. A szobrok soha kétszer nem voltak ugyanazok, soha nem mulasztották el a kísérletező művészet új útjának felfedezését. Azok közül, akik anyagilag megengedhették fényvezérlő pultok használatát, sokan készítettek fényszobrokat szórakozásból, de senki nem tudta megközelíteni Mrs. Lardner szakértelmét. Ezt még olyanok sem tudták megtenni, akik hivatásos művészek tekintették magukat.

Maga a hölgy elragadóan szerényen viselkedett ezzel kapcsolatban.

- Nem, nem - szokott tiltakozni, ha valaki áradozott. - Én nem mondanám azt, hogy ez "költészet a fényben". Ez túlságosan kedves. Legfeljebb azt mondanám, hogy ez "fényvers". Mindenki mosolygott finom szellemességén.

Ámbár gyakran kérték rá, soha nem alkotott fényszobrokat valaki más részére, mindig csak a saját fogadásaira készítette azokat.

- Az amolyan aprópénzre váltás volna - mondta.

Nem kifogásolta azonban, hogy szobrairól művészi hologramokat készítsenek; így téve lehetővé megörökítésüket és másolataiknak az egész világ művészeti múzeumaiban való elhelyezését. Fényszobrainak bármely módon való felhasználásáért sem számított fel sohasem valamilyen költségtérítést.

- Egyetlen fillért sem vagyok képes elkérni - mondta szélesre tárva két kezét. - Ez mindenki számára díjmentes. Végtére nekem sincs rájuk szükségem a továbbiakban. - Ez igaz is volt! Soha nem használta fel kétszer ugyanazt a fényszobrot.

Amikor a hologramokat készítették, maga volt az együttműködés. Jóindulatúan figyelve minden lépést, mindig készen volt megparancsolni robotszolgáinak, hogy segítsenek.

- Courtney, volna szíves megigazítani a létrát? - szokta mondani.

Ilyen volt a modora. Mindig tökéletes udvariassággal szólította meg a robotjait.

Egyszer, évekkel ezelőtt csaknem megpirongatta őt a Robot és Gépember Hivatal egyik kormánytisztviselője.

- Ezt nem teheti meg. Ez csökkenti a hatékonyságukat. Arra lettek beállítva, hogy parancsokat hajtsanak végre, és minél világosabban adja ki, annál hatékonyabban hajtják végre azokat. Amikor aprólékos udvariassággal kér valamit, nehezebben értik meg, hogy parancsot kaptak. Lassabban reagálnak! - mondta szigorúan a tisztviselő.

Mrs. Lardner hátraszegte arisztokratikus fejét.

- Nem kérek gyorsaságot és hatékonyságot. Jóindulatot kérek. A robotjaim szeretnek engem - mondta.

A kormánytisztviselő elmagyarázhatta volna neki, hogy a robotok nem tudnak szeretni, de megsemmisült a hölgy gyengéd, megbántott pillantásától.

Közismert volt, hogy Mrs. Lardner még soha nem küldött vissza a gyárba robotot beszállítani. Pozitronagyuk elképesztően összetett, és tíz eset közül átlagosan egyszer nem tökéletes a beszállítás, amikor elhagyják a gyárat. Néha egy ideig nem jelentkezik a hiba, de bármikor bukkan fel, az Amerikai Robot és Gépember Rt. mindig készen áll a beszállítás díjmentes elvégzésére.

Mrs. Lardner a fejét rázta és kijelentette:

- Ha egyszer egy robot a házamban van, és teljesíti a kötelességeit, el kell viselni jelentéktelen különbségeit. Nem fogom engedni, hogy durván bánjanak velem.

A lehető leghelytelenebb lett volna megmagyarázni neki, hogy a robot csak gép. Nagyon mereven azt mondta volna:

- Csak hogy a gép soha nem lehet olyan értelmes, mint egy robot. Én emberként kezelem őket.

Ennyit erről.

Még azt a tehetetlen Maxot is megtartotta. Ez a robot alig értette meg, hogy mit várnak el tőle. Mrs. Lardner azonban tagadta ezt.

- Ez egyáltalán nincs így. El tudja venni a kalapokat és a kabátokat, és igazán nagyon gondosan helyezi el őket. Tárgyakat tud tartani nekem. Nagyon sok dolgot tud csinálni mondogatta mély meggyőződéssel.

- De hát miért nem szabályoztatja be? - kérdezte egyszer egyik barátja.

- Ó, nem lennék rá képes! Ő ilyen. Tudja, nagyon szeretetre méltó. Végül is egy pozitronagy annyira összetett, hogy senki nem tudja megmondani, hol van az eltérés. Ha teljesen normálisra állítanák be, lehetetlen lenne visszaigazítani, hogy olyan szeretetre méltó legyen, mint most. Erről pedig nem fogok lemondani.

- De hát ha rosszul van beállítva, nem lehet veszélyes? kérdezte a barát idegesen Maxra pillantva.

- Soha! Már évek óta megvan. Teljesen ártalmatlan és nagyon kedves - válaszolta nevetve Mrs. Lardner.

A robot külseje olyan volt, mint az összes többi: sima, fém, emberszerű, de kifejezéstelen arcú.

A gyengéd lelkű Mrs. Lardner számára azonban valamennyien egyediek, drágák, szeretetre méltóak voltak. Olyanok, mint ő.

Hogyan követhetett el gyilkosságot?

John Semper Travis volt az utolsó, akiről fel lehetett tételezni, hogy meggyilkolják. Magába zárkózó és kedves volt. Matematikai beállítottságú agya lehetővé tette számára, hogy fejben dolgozza ki a robotok milliárdnyi pozitron agytekervényének bonyolult szövevényét.

Az Amerikai Robot és Gépember Rt.-nak volt a főmérnöke. Ő is szenvedélyes fényszobrász volt. Könyvet írt erről a témáról, igyekezve bemutatni benne, hogy az a típusú matematika, amelyet a pozitron agytekervények kidolgozásánál használ fel, módosítható művészi fényszobrok készítésének irányelvül.

Az elméletet gyakorlatba átültetni megkísérlő próbálkozása azonban csúfos kudarc volt. Matematikai elveit követő, saját készítésű szobrai vaskosak, gépiesek és érdektelenek voltak.

Nyugodt, befelé forduló életében ez volt boldogtalanságra az egyetlen ok, de ez az egyetlen ok elegendő is volt ahhoz, hogy boldogtalan legyen. *Tudta*, hogy elméletei helyesek voltak, mégsem tudta gyakorlatban alkalmazni őket. Ha csak *egyetlen* mesteri fényszobrot tudna készíteni...

Természetesen ismerte Mrs. Lardner fényszobrait. A hölgy mindenki által ünnepeelt lángész volt, pedig Travis tudta, hogy a robotmatematika legegyszerűbb megvilágítását is képtelen volt megérteni. Levelezésben volt vele, de a hölgy következetesen elutasította módszerének ismertetését. Travis kíváncsi volt, rendelkezett-e egyáltalán ilyesmivel. Előfordulhat, hogy tisztán ihletről lenne szó? De hát az ihletet is vissza lehet vezetni matematikára. Végre sikerült elintéznie, hogy meghívót kapjon Mrs. Lardner egyik fogadására. Egyszerűen látnia kellett őt.

Mr. Travis elég későn érkezett. Tett még egy utolsó kísérletet fényszobor elkészítésére, de csúfosan megbukott vele.

Csodálkozással elegyes tisztelettel üdvözölte Mrs. Lardnert, és így szólt:

- Milyen furcsa robot vette el a kalapomat és kabátomat.
- Ő Max - mondta Mrs. Lardner.
- Meglehetősen rosszul van szabályozva, és elég régi modell. Hogyan lehet, hogy nem küldte vissza a gyárba?
- Ó, nem, ez annyi gonddal járna - válaszolta Mrs. Lardner.
- Egyáltalán nem! Meglepődne, hogy milyen egyszerű feladat ez. Miután az Amerikai Robotnál vagyok, vettem a bátorságot, és én magam szabályoztam be. Nem vett igénybe sok időt, és meg fogja látni, hogy most tökéletesen munkaképes.

Mrs. Lardner arca furcsán elváltozott. Nyájas életében először düh öntötte el, és úgy tűnt, arcvonásai nem tudták, hogyan változzanak meg.

- Szabályozta?! - rikácsolta. - Hiszen ő alkotta a fényszobraimat. A rendellenesség, a *rendellenesség* volt az, amelyet soha többé nem tud visszaállítani...

Valóban balszerencse volt, hogy éppen akkor mutatta be a gyűjteményét, és az ékköves tőr Kambodzsából ott volt előtte a márvány asztallapon.

Travis arca is eltorzult.

- Úgy érte, ha tanulmányoztam volna ezeket az egyedileg rosszul szabályozott pozitron agytekervényeket, megtanulhattam volna...

Az asszony túlságosan gyorsan dőfött a késsel ahhoz, hogy bárki is megakadályozhatta volna, és a férfi nem is próbálta kikerülni. Néhányan azt mondták, szándékosan elébe állt, mintha meg akart volna halni.